

Chr. van Orden

Waarnemingen bij merels

Op 27 maart 1971 begon in onze tuin een paartje merels te nestelen in een Hondсроos tegen het huis. Op zich zelf is dat niets bijzonders en ook het volgende is in het geheel niet opwindend of nieuw. Doordat echter het gebeuren plaats vond in onze tuin, zagen we dingen die we anders nooit zouden hebben waargenomen.

Het merelwifje was op 1 april klaar met haar nest en op 5 april lagen er vier eieren in. Het geluk duurde niet lang: op 12 april was het nest 'bezocht' door een kat. Het wemelt helaas in onze buurt van de katten. Treuren over het verlies van de eieren was er bij de merels gelukkig niet bij. Op 15 april werd er gestart met een nieuw nest, nu in een Kamperfoelie bij de voordeur. Op 17 april was dit al klaar en op 21 april lagen er vier eieren in, waarna de broedperiode opnieuw begon.

Opvallend was het hoe zowel de eerste als de tweede maal de nestplaats aangewezen werd door het mannetje. Zingend en opvallend langzaam vliegend - imponeervlucht - begaf het zich naar zijn voorkeursplaats. Vanaf een afstandje bekeek het vrouwtje deze zaak ogenschijnlijk geheel ongeïnteresseerd, poetste zich of keek slaperig. Het mannetje herhaalde de vertoning meestal zo'n keer of drie direct na elkaar. Na de derde maal wilde het vrouwtje door het mannetje gevoerd worden, wat ze kenbaar maakte door de bedelhouding van een jong aan te nemen. Het mannetje reageerde hierop door voedsel te gaan zoeken en het wifje de prooi aan te bieden. Dit herhaalde zich enkele malen, waarna het vrouwtje te kennen gaf, getreden te willen worden, hetgeen prompt gebeurde en wel tot vier keer achter elkaar. Duidelijk was te zien, dat het initiatief tot de paring uitging van het wifje.

Op 7 mei, toen er al jongen waren, was het geluk wéér niet met het merelpaartje. 's Avonds om een uur of negen hoorden we aan het lawaai, dat er met de merels iets loos was. Naar de voordeur rennend kon ik het 'lieve' poesje van de voorburen nog net aan haar staart uit de kamperfoelie trekken. Na enkele fikse tikken liet ik het beest los, doch het kwaad was al geschied: ook het tweede legsel was verloren.

Bijkans daags daarop werd met de bouw van een derde nest begonnen in de Bruidssluier tegen onze slaapkamer. Op 11 mei was dit gereed, op 15 mei begon het broeden op de vier eieren. Klokslag 6 uur 's morgens werd het vrouwtje door het mannetje afgelost, dat zijn komst daarbij aankondigde door een heel dun 'trie'-roepje. Ogenblikkelijk daarop verliet het wijfje dan met de bekende merelroep het nest. Daarna ging het mannetje op het nest zitten, hetgeen wisselend 10 tot 40 minuten duurde. Interessant is, dat in de literatuur wordt vermeld dat mannetjes niet broeden. Weliswaar beperkte het broeden van het mannetje bij ons merelpaartje zich tot de vroegste uren, doch er was wel degelijk sprake van broeden.

Op 29 mei waren er kleine jongen in het nest. Prachtig was te zien, met welk een voorzichtigheid deze kleine wezens zowel door pa als door ma werden gevoerd. Heel anders dan 10 dagen erna, toen het voeren in feite niets anders meer was dan zo vlug mogelijk een lading wormen in een opengesperde trechter duwen, wachten op een uitwerpselenpakket, dit inslikken of meenemen en zo gauw mogelijk weer met een nieuwe voorraad komen. Maar toen de mereltjes nog 2 tot 4 dagen oud waren, was het werkelijk roerend, met welk een zorgvuldigheid het vrouwtje na het voeren op de jongen plaatsnam, dus zonder wild heen-en-weer-schudden na het plaatsnemen, zoals dat in het stadium van het broeden wel gebeurde.

Bij het opgroeien van deze mereltjes begonnen de katten echter opnieuw. Ons geduld was, na elke morgen tussen half vier en zes uur te zijn gewekt door alarmerende merels, op. Toen ik, als klap op de vuurpijl, op 6 juni wakker werd door een in de Bruidssluier klimmende kat, stond het plan vast: deze jonge merels zouden hoe dan ook uitvliegen! Er werd een katteval bij het nest geplaatst, overigens een val waarin katten levend worden gevangen, een soort inloopkooi dus. Zodra een kat in de kooi zat, werd het beest overgoten met enkele emmers water en daarna losgelaten. Kwam de zelfde kat voor de tweede maal in de kooi, dan werden de represaille-maatregelen iets harder. Hoe onwaarschijnlijk het na het bovenstaande ook klinkt, toch presteerde een kat het, op 9 juni bij het nest te klimmen. Door slaapdronken uit bed te stappen en naar buiten te hollen, kon de schade worden beperkt tot één dood jong. De overige drie jongen hadden tijdig het nest verlaten en zaten in het bosje achter in de tuin. Alhoewel ze duidelijk voortijdig het nest hadden verlaten, zijn deze drie jongen toch groot geworden. Elke morgen werden we echter al vroeg gewekt door alarmerende merels, zodra zich weer een kat liet zien.

In tegenstelling tot wat wij anders meemaakten, zijn deze mereltjes geheel opgegroeid in onze tuin. Dit kwam m.i. hoofdzakelijk, doordat het wemelde van de rijpe aalbessen, rijpende krenten en morellen, hoewel die niet geheel en al voor merelconsumptie werden overgelaten.

Terwijl deze jongen nog maar nauwelijks het nest hadden verlaten en bovendien zoals gezegd voortijdig, begon het vrouwtje tot mijn verbazing te werken aan een vierde nest, nu in een Hondсроos die overwoekerd was door een forse Heggerank. Het mannetje nam nu de verzorging van de drie jongen bijna geheel voor zijn rekening, hetgeen hem helemaal geen moeite kostte. In het vierde merelnest kwamen wederom vier eieren te liggen en op 17 juli werden twee jongen geboren; de overige eieren waren onbevruucht. Op de

dag van de geboorte van deze twee jonge merels werden de jongen uit het derde nest nog in de tuin gevoerd! Dit veranderde echter al op 18 juli; al de aandacht van het mannetje ging toen uit naar de jonggeborenen. Het vrouwtje negeerde de jongen uit het derde nest reeds lang. In tegenstelling tot wat in de literatuur vermeld staat, werden de jongen uit het derde nest niet verdreven, ze bleven in de tuin.

Op 25 juli begon het merelmanneltje zich evenwel agressief tegen deze jongen te gedragen. Het vrouwtje had voor dit soort zaken geen tijd; ze was echt een sloofje dat maar steeds weer voedsel haalde. Inmiddels begon ze het uiterlijk van een oudere vrouw te krijgen: de rui begon bij haar in te zetten, ze was een paar staartveren kwijt en ook borst- en rugveertjes begonnen op grote schaal los te laten. De merelman was daarentegen nog steeds een Adonis onder de merels, hij had nog een puntgaaf verenkleed, een helder gele ring rondom de ogen en een geheel gele snavel. Op 25 juli begon echter ook bij hem het voortschrijdende seizoen zijn invloed te doen gelden: de punt van de bovensnavel begon donker te worden.

Op 30 juli zag ik dat de mereltjes al uit het nest waren, 13 dagen oud. Er was nu geen verstoring geweest. Veel katten uit de buurt hadden namelijk al kennis gemaakt met de inloophooi, waardoor in het vierde nest de jongen in alle rust konden opgroeien. Pas op 8 augustus begonnen de jongste mereltjes wat te fladderen en ook pa en ma achterna te vliegen om zodoende nog vlotter van voedsel te worden voorzien. De tuin was toen bes- senloos en ik kreeg sterk de indruk dat de voedselvoorziening de ouders meer moeite kostte. Bovendien was het toen erg droog, zodat de wormenjacht ook niet zo vlot verliep. Ondanks het minder veelvuldig aanwezig zijn van bessen groeiden de jongen uit het vierde nest voorspoedig op.

Het vrouwtje probeerde zowaar het mannetje tot een vijfde broedsel te verleiden. Ze deed dit door heel aanstellerig de andere - oude - nesten op te zoeken, hierop te gaan zitten en dan een bedelhouding aan te nemen. Het mannetje ging echter nu niet meer op deze avances in. Het vrouwtje zag er trouwens ook erg 'versleten' uit, doch dat zal wel niet de oorzaak zijn geweest.

Thans werden de jongen uit het derde nest ook niet meer door de merelman verjaagd. Buurmerels werden hoe langer hoe meer in onze tuin getolereerd, wel het beste bewijs dat het territorium allengs werd opgegeven en het broedseizoen afgelopen raakte. Voordien waren er veel territoriumgevechten met indringers, doch deze werden vrij eenvoudig opgelost. Na wat geschreeuw en elkaar achterna vliegen was de huisvredebreuk - want dat is het tenslotte - weer van de baan.

Mijn waarnemingen leiden dus tot de volgende conclusies:

1. merelmanneltjes broeden wel degelijk, zij het kort en dan nog in de vroege morgen-uren.
2. in totaal werden er 16 eieren gelegd, waaruit 5 jongen het vliegvlugge stadium hebben weten te bereiken, zij het met hulp.
3. de nestplaatskeuze is een zaak van het mannetje. Het overige, althans wat de voortplantingscyclus betreft, is in hoofdzaak een vrouwenrol, met uitzondering van de verzorging van de uitgevlogen jongen, waarin het aandeel van het mannetje veel groter is.

Adres van de schrijver: